

**ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE**  
**WOJEWODY MAZOWIECKIEGO**  
z dnia 16 grudnia 2017 r.  
w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w Mieście Płock z 21 Stycznia (1945) na Tadeusza Gajcego.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Prezydentowi Miasta Płocka.

§ 3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

**Uzasadnienie**

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 1389).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944 - 1989.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Rada Miasta Płocka nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy 21 Stycznia (1945). Wojewoda zwrócił się, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1 (pismo z dnia 24 listopada 2017 r. znak WNP-I.40.659.2017.KS). Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu

na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia IPN wpłynęła do organu nadzoru w dniu 6 grudnia 2017 r. (pismo z dnia 6 grudnia 2017 r. znak BUW-940-229(4)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa 21 Stycznia (1945) wypełnia normę art. 1 ustawy.

21 stycznia 1945 r. jest datą wkroczenia Armii Czerwonej do Płocka, a to wydarzenie – niezgodnie z rzeczywistością – określane było mianem „wyzwolenia”. W okresie PRL nazwa ta miała funkcje propagandowe. Miała przypominać o rzekomym „oswobodzeniu” lub „wyzwoleniu” przez wojska sowieckie. O żadnym oswobodzeniu nie może być jednak mowy. Dzisiejsza wiedza historyczna i zachowane źródła w sposób oczywisty nie pozwalają traktować powyższej daty w kategoriach „dnia oswobodzenia”. W latach 1944-1945, wbrew nadziejom Polaków oczekujących odbudowy wolnego kraju po likwidacji okupacji niemieckiej, Armia Czerwona była siłą, która uniemożliwiła odbudowę suwerennej Rzeczypospolitej Polskiej na jej terytorium. Była narzędziem wymuszonej przemocą, ponownej aneksji niemal połowy terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do ZSRS i zarazem narzędziem zniewolenia całej reszty kraju - na zachód od linii Bugu. Związek Sowiecki uniemożliwił powrót władz Rzeczypospolitej Polskiej do kraju. Zbudował alternatywną strukturę państwową, zdominowaną przez ludzi w pełni podporządkowanych polityce i woli J. Stalina. Armia Czerwona zapewniła ochronę dla realizacji wrogiej wobec Rzeczypospolitej Polskiej polityki Stalina, ukierunkowanej na pełne podporządkowanie terytorium kraju ośrodkom decyzyjnym w Moskwie oraz budowę w nim totalitarnego państwa komunistycznego. Należy pamiętać, że zajęcie ziem polskich przez Armię Czerwoną zapoczątkowało zarazem nowy okres martyrologii narodu polskiego, zaznaczony setkami tysięcy pomordowanych, więzionych i wysyłanych do gułagów. W całym kraju Armia Czerwona zaznaczyła swój szlak licznymi przejawami gwałtu i bezprawia, a ziemie polskie stały się przedmiotem rabunków i dewastacji, dokonywanych przez wyspecjalizowane oddziały sowieckie, wywożące dobra kultury, mienie ruchome i elementy infrastruktury do ZSRS. Działania podejmowane przez ZSRR w latach 1944-45 nie były „oswobodzeniem” Polski, lecz ponowną aneksją niemal połowy terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i zniewoleniem całej reszty państwa w ramach stalinowskiego systemu władzy, siłą narzuconego Polsce. Zmiana zniewolenia pod okupacją niemiecką (pod władzą A. Hitlera), na inną formę zniewolenia (pod władzą J. Stalina), w zgodzie z językiem polskim i z faktami nie może być określona oswobodzeniem. W jej wyniku, po wyparciu Niemców, Armia Czerwona NKWD i inne służby sowieckie - wbrew nadziejom Polaków - nie pozwoliły na odbudowę państwa suwerennego i wolnego. W oparciu o terror i przemoc zbudowały struktury państwowe w pełni zależne od ośrodków decyzyjnych w Moskwie.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy z ulicy 21 Stycznia (1945r.) na Tadeusza Gajcego.

Tadeusz Gajcy, ur. 8 lutego 1922 r., poeta, żołnierz Armii Krajowej. Od 1935 r. uczęszczał do Gimnazjum oo. Marianów na warszawskich Bielanach, później kontynuował naukę na tajnych kompletach licealnych zorganizowanych przez oo. Marianów w legalnej Miejskiej Szkole Drogowej. W 1939r. usiłował zaciągnąć się do wojska, jednak nie został przyjęty z powodu zbyt młodego wieku. Jako junak Przysposobienia Wojskowego wyruszył na wschód, by walczyć, dotarł aż do Włodawy; do Warszawy wrócił już po kapitulacji miasta. W czasie okupacji, po zdaniu matury w 1941r., dostał się na polonistykę na tajnych kompletach Uniwersytetu Warszawskiego. Pod koniec 1941r. został członkiem konspiracyjnej organizacji Konfederacja Narodu, a od 1942r. był korespondentem w jej piśmie „Nowa Polska-Wiadomości Codzienne”. Działal w kręgu młodych twórców skupionych wokół pisma „Sztuka i Naród” oraz tzw. Ruchu Kulturowego. Debiutował w 1942r. na łamach „Sztuki i Narodu” wierszem „Wczorajszemu”. W 1942r. został członkiem redakcji, a w listopadzie 1943r., redaktorem naczelnym. Drukował tam swoje wiersze, fragmenty prozy, artykuły i recenzje (pod pseudonimami Karol Topornicki, Roman Oścień lub anonimowo). Należał do AK, współpracował z referatem literackim Podwydziału Propagandy Mobilizacyjnej „Rój” Biura Informacji i Propagandy AK. Uczestniczył w konspiracyjnych wieczorach literackich, na których przedstawiał swoje utwory. W 1942r. uzyskał II nagrodę w konkursie „Biuletynu Informacyjnego” za wiersz „Uderzenie”, w 1943r. nagrodę „Kultury Jutra” za wiersze „Śpiew murów” i „Rapsod o Warszawie”. Brał udział w akcji składania kwiatów pod pomnikiem Mikołaja Kopernika 25 maja 1943r., w 400 rocznicę śmierci uczonego. Po wybuchu powstania warszawskiego walczył na starym mieście w grupie szturmowo-wypadowej porucznika Ryszarda (Jerzego Bondorowskiego). Zginął 16 sierpnia 1944r. przy ul. Przejazd 1/3 lub 22 sierpnia 1944r. na terenie Arsenalu. Twórczość poetycka Gajcego skupia się w tomach: „Widma”, „Grom powszedni” (wydanych w podziemiu), wierszach i opowiadaniach publikowanych na łamach „Sztuki i Narodu” oraz utworach pozostawionych w rękopisach (m.in. „Misterium Niedzielne” przedstawiające pełną napięcia atmosferę ostatnich miesięcy 1939r. w formie ludowej szopki, dramat „Homer i Orchidea”). Tadeusz Gajcy jest uważany za najwybitniejszego, obok Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, twórcę pokolenia Kolumbów.

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Termin wejścia w życie zarządzenia, ze względu na ważny interes państwa i przytoczoną wyżej argumentację, dotyczącą podstawowych założeń ustawy, oraz z uwagi na bezczynność Miasta w zakresie zmiany nazwy, czyni zadość zasadom demokratycznego państwa prawnego, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. 2017 r. poz. 1523).

Jednocześnie, na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 3 ust. 4 ustawy w związku z art. 98 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), pouczam, że na zarządzenie zastępcze Miastu przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w terminie 30 dni od dnia doręczenia, wnoszona za pośrednictwem organu, który skarżone zarządzenie wydał.

WOJEWODA MAZOWIECKI

Zdzisław Szipera